

УДК 338.436.32

JEL Classification: M31, M37

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).117-124](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).117-124)

Т.В. Решитько, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Розвиток міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України в контексті євроінтеграції

В статті досліджено сучасні тренди розвитку міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України як одного з визначальних чинників в контексті євроінтеграції. Проаналізовано особливості участі України в аграрних експортно-імпортних операціях. Наголошено, що Україна нині перебуває на початковому етапі входження до світових аграрних ринків. У експорті вітчизняного продовольства переважає сировинна складова або продукція з незначною доданою вартістю, а експорт готових харчових продуктів не набув суттєвих обсягів.

Визначено, що завдяки аграрному сектору економіки формуються продовольче забезпечення держави, національний ринок та експортний потенціал. Зазначено, що дотримання Україною визначених міжнародними союзами та організаціями принципів і правил поведінки в міжнародних торговельних та інших економічних відносинах, сприяє розвитку зовнішньоекономічної торговельної діяльності. Вказано на необхідність здійснення низки заходів для адаптування ринкового середовища, розбудови регуляторних механізмів на гармонізованих інституціональних засадах, для взаємовигідної інтеграції України та ЄС.

З'ясовано, що з початком функціонування Зони вільної торгівлі з Європейським Союзом, Україна забезпечує наближення вітчизняного аграрного сектору до ринкових умов господарювання, здійснює адаптацію до Спільної аграрної політики ЄС. Доведено, що динаміка зовнішньої торгівлі аграрною продукцією України з країнами ЄС вказує на стрімке і взаємовигідне посилення економічних зв'язків, взаємну привабливість торгівлі продовольчими товарами. Дослідження свідчать, що аграрний сектор України за останні роки демонстрував позитивну динаміку розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарською та продовольчою продукцією. Наголошено на необхідності створення більш сприятливих умов для активізації зовнішньоекономічних торговельних відносин, що повинно стати стратегічним пріоритетом держави.

міжнародні торговельні відносини, аграрний сектор економіки, експорт, імпорт, євроінтеграція

Постановка проблеми. Процеси міжнародної економічної інтеграції, створення зон вільної торгівлі наблизили входження українських аграрних товаровиробників на світові та регіональні ринки. Нині відбувається активізація участі держав у міжнародних економічних відносинах, зокрема, міжнародній торгівлі – драйверу розвитку виробництва і фінансів, передачі знань, технологій та розвитку інновацій. Україна в цьому процесі не є винятком, адже за період своєї незалежності та вибору напрямку руху до створення ринкової держави стала невід'ємним елементом світової економіки, стрімко виборюючи позиції на міжнародному аграрному ринку.

Україна стає провідним світовим виробником та експортером аграрної продукції. З огляду на це, подальший розвиток міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України в контексті євроінтеграції, потребує аналізу та систематизації сучасних тенденцій зовнішньої торгівлі між нашою державою та ЄС, аналізу розвитку торговельно-економічного співробітництва між країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України досліджено у багатьох наукових працях вітчизняних вчених. Проблеми адаптації аграрного сектора економіки до європейської інтеграції розкрито в працях Зінчук Т.О. [1,6]. Оцінка ролі українських виробників сільськогосподарської продукції на світовому та європейському ринках надана у працях Б. В. Духницького [4]. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі

вітчизняними агропродовольчими товарами показані в публікаціях М.І. Пугачова [11,12]. Питання міжнародної торгівлі продукцією аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції дослідженні вченими Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. [8]. Особливості становлення міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України висвітлені у працях Білорус О. Г., В.І. Власова, П.Т. Саблука [3]. Разом з тим, складні процеси, що відбуваються на європейському та вітчизняному ринках аграрної продукції весь час змінюються, притягують до себе увагу вчених і практиків та зумовлюють необхідність додаткових досліджень можливих ситуацій щодо перебігу міжнародних торговельних відносин.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження сучасного стану розвитку міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України в контексті євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Глобальний ринок продовольства формується за рахунок виробництва сільськогосподарської продукції та постачання її на світові ринки. Міжнародна торгівля охоплює лише частину продукції, що не використовується для потреб внутрішнього ринку країн, звідки вона походить.

Потужний ресурсний потенціал аграрно-промислового комплексу України, особливо аграрного сектору економіки є запорукою зміцнення продовольчої безпеки країни та нарощування міжнародних торговельних відносин. Україна є аграрною державою, оскільки входить до двадцяти найбільших країн світу з найбагатшими ґрунтами. Зазначимо, що найбільші площі родючих сільськогосподарських угідь(ріллі) мають США - 185 млн га, Індія - 160 млн га, Росія - 134 млн га, Китай - 95 млн га, Канада - 46 млн га, Казахстан -36 млн га та Україна 33 млн га [7].

Проте, щоб успішно конкурувати на світовому та європейському аграрних ринках, наявності родючих чорноземів замало. Практика свідчить, що українські аграрії в середньому збирають удвічі менше пшениці з 1 гектара ніж сільськогосподарські товаровиробники Франції та Німеччини. В інших напрямках сільськогосподарської діяльності результати теж нижчі ніж у розвинених аграрних країнах.

Дослідження показують, що продукція вітчизняних сільських форм господарювання, яка підлягає реалізації на зовнішніх ринках має майже однакову кон'юктуру – зерно пшениці, кукурудзи, м'ясо птиці, свинина, олія. Тобто аграрний сектор країни, в якому виробляються всі ці види продукції, може стати рушійною силою вітчизняної економіки, якщо матиме високу конкурентоспроможність аграрної продукції, і бути рівноправним учасником європейських та світових ринків.

З огляду на це, зусилля держави повинні бути спрямовані на забезпечення раціонального, ефективного використання природних і земельних ресурсів, що гарантуватиме покращення економічної ситуації і сприятиме досягненню високих обсягів виробництва продукції, які забезпечать постачання в достатній кількості продовольства для вітчизняного ринку і розширять кількість експорту конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки на зарубіжні аграрні ринки.

Протягом останніх років в Україні значно активізувалася зовнішньоекономічна діяльність в аграрному секторі економіки, де проведені базові ринкові реформи. Наша держава стала членом міжнародної продовольчої організації (ФАО ООН), Світової організації торгівлі (СОТ) та інших міжнародних союзів і організацій. Таке членство потребує дотримання Україною визначених ними принципів і правил поведінки в міжнародних торговельних та інших економічних відносинах, що сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності [8].

Сьогодні Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу. Зона вільної торгівлі, що стала важливою складовою угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, передбачає здійснення цілої низки заходів для відповідного адаптування ринкового середовища, розбудови регуляторних механізмів на гармонізованих інституціональних засадах, що слугуватиме взаємовигідній інтеграції [2].

Попри непогані перспективи для нашої держави, які відкриває Угода про асоціацію з ЄС [14] та майбутня євроінтеграція України, вітчизняним аграріям потрібно пам'ятати, що на нових для наших товаровиробників міжнародних продовольчих ринках уже працюють доволі сильні аграрні держави: Аргентина, Бразилія, країни африканського континенту, Китай, Мексика тощо. Вони також швидко розвиваються, застосовуючи новітні досягнення аграрної науки.

Відповідно до Угоди про асоціацію, одночасно із загальними заходами організації економічного співробітництва, в питаннях аграрного сектору й розвитку сільських територій, визначено напрями поступового наближення Україною аграрних законодавчих та нормативних актів, удосконалення інституційної інфраструктури і системи державного контролю забезпечення якості харчових продуктів відповідно до регуляторної та адміністративної політики і практики Європейського Союзу [8].

Останнім часом, особливо з початку функціонування Зони вільної торгівлі з Європейським Союзом, Україна в прискореному режимі забезпечує наближення вітчизняного аграрного сектору до ринкових засад функціонування, адаптацію до Спільної аграрної політики ЄС (САП ЄС). Такі дії дозволили аграрному сектору економіки України увійти до числа найбільших постачальників продукції на продовольчий ринок Європейського Союзу.

В основі міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки України лежить експорт та імпорт продукції сільського господарства. Аналіз географічної структури експорту свідчить, що останніми роками основні експортні й імпортні потоки між Україною та ЄС загалом мають рівень концентрації в межах 60-70% із такими найбільш розвиненими в аграрних секторах країнами, як Нідерланди, Німеччина, Франція, Польща, Італія, Іспанія [4,8].

Найбільшу частку у зовнішній торгівлі між Україною та країнами членами ЄС мають: Нідерланди – 15,2%, Польща – 14,3 %, Італія – 12,6 %, Іспанія – 12 %, Німеччина – 11,5 % [9].

Розмір загального товарообігу продукції між Україною та ЄС за період 2014–2019 рр. перевищив 9 млрд. дол. США [10], з яких 73,0% припадає на український аграрний експорт.

Факти свідчать, що продукція українських аграріїв є конкурентоспроможною на ринках ЄС та значна її частина відповідає стандартам якості ЄС.

Аналіз тенденцій структури експорту сільськогосподарської і продовольчої продукції вказує на зменшення у 2019 р. порівняно із 2010-м питомої ваги готових харчових продуктів, жирів та олії рослинного і тваринного походження майже в 1,5 раза, що підтверджує прогресування сировинного експорту, втрату доданої вартості через недостатню конкурентоспроможність вітчизняних готових харчових і перероблених продуктів на зовнішніх ринках, що є негативним явищем.

З іншого боку, у структурі імпорту, навпаки, питома вага такої продукції в 2019р. досягла рівня 50% загальних обсягів, що характеризує системне поширення нееквівалентних торговельних відносин [7].

Дослідження показують, що більшість вітчизняної аграрної продукції, що реалізується закордон, є продукцією з низьким ступенем переробки. Це зернові

культури, олійні культури, соняшникова олія. В структурі вітчизняного аграрного експорту до країн-членів ЄС переважають такі групи, як:

- 10 «Зернові культури» – складають 37,5 % від загального обсягу експорту за групами УКТ ЗЕД 01- 24 [15];

- 12 «Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж» – становлять 18,0 % загального обсягу експорту;

- 15 «Жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження» припадає 17,6 % загального обсягу експорту [10].

Перспективними та орієнтованими на експорт до ЄС є органічні вітчизняні свіжі продукти: цибуля, часник, помідори, огірки, кабачки, баклажани, перець тощо. Поставки України на ринок овочевої органічної продукції до ЄС щороку збільшується на 12-15 % [1].

Україна щорічно використовує встановлені безмитні квоти з експорту зернових, борошна, круп, меду, консервованих томатів, яблучного, виноградного і томатного соків, м'яса птиці, соняшникової та інших видів олії, спирту та інших видів продукції, додатково експортує значні обсяги понад встановлені квоти.

Основу агропродовольчого імпорту з країн Європейського Союзу переважно становить насіння окремих сільськогосподарських культур, деякі види плодів і овочів, племінна худоба й птиця, риба і ракоподібні, алкогольні напої, тютюн та вироби з нього тощо, що дозволяє краще збалансувати внутрішній ринок та поліпшувати якість продовольчого забезпечення населення України.

Основні види продукції, які імпортує Україна з ЄС, це групи:

- 22 «Алкогольні і безалкогольні напої та оцет» – їх частка складає 10,3 % від загального обсягу імпорту;

- 18 «Какао та продукти з нього» – частка у загальному обсязі імпорту 10,2 %;

- 21 «Різні харчові продукти» відповідно 9,1 % [10].

Позитивним є досвід з виробництва та експорту аграрної продукції таких країн, як Ірландія, Австрія, Франція, де виробники сільськогосподарської продукції, завдяки значній підтримці уряду та доступу до дешевих кредитів, забезпечують не лише внутрішні потреби ринку виробленою продукцією, а й мають можливість постачати її на зовнішні ринки [13].

За підсумками 2020 року, частка України у всьому сільськогосподарському імпорті до ЄС склала 4,8 % (5 млрд. 837 млн. євро), що дещо нижче показників 2019 року (7 млрд. 23 млн). У 2021 році спостерігалось збільшення поставок вітчизняної агропромислової продукції до ЄС. За дев'ять місяців 2021 року їх обсяг склав 4 млрд. 465 млн. євро, що на 6,9 % (або на 290 млн. євро) вище показників аналогічного періоду 2020 року [4].

Зросла також кількість сільськогосподарських товарів, які Україна купувала в країнах ЄС. У 2020 році Україна напридбала 1,5 % європейського аграрного експорту, що склало 2 млрд. 841 млн. євро. За дев'ять місяців 2021 року цей обсяг склав 2 млрд. 204 млн. євро, що становить 8,1 % приросту (або +166 млн. євро) порівняно з аналогічним періодом 2020 року [7].

Практика показує, що співробітництво у сфері міжнародних торговельних відносин аграрною продукцією між Україною та країнами членами Європейського Союзу зростає. В 2021 р. Україна експортувала аграрної продукції до ЄС на 5,8 млрд дол. США. За даними моніторингу обсягів торгівлі сільськогосподарськими товарами за дев'ять місяців 2021 р. Україна посіла четверту позицію серед країн - імпортерів до

ЄС та знаходилась на 14-му місці за обсягами споживання аграрної продукції з країн ЄС [7].

За інформацією Укрінформ, ключовими країнами, з яких надходив імпорту аграрної продукції до ЄС, за перші вісім місяців 2021 року були: Бразилія, Велика Британія, США, Україна, Китай. На ці країни припадало 36 % усього сільськогосподарського імпорту до ЄС.

Дані Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів свідчать, що постачати продукцію до ЄС мають право 380 вітчизняних підприємств, із них 162 складають підприємства-виробники продукції для споживання людиною та 218 підприємства, що виробляють нехарчову продукцію. За цим же джерелом, за 9 місяців 2021 року Україна на 50% збільшила загальний експорт до ЄС, тобто до 21,8 млрд. доларів, тоді як за 9 місяців 2020-го року цей показник був меншим і склав 14,7 млрд.доларів [7].

У 2021 р.основними постачальниками аграрної продукції до України залишались країни Європейського Союзу, сума імпорту з яких становила 4 млрд. 217 млн. доларів, (для порівняння, у 2020 році 3 млрд. 554 млн. доларів). У 2021 р.частка продукції з ЄС у структурі загального вітчизняного аграрного імпорту становила 51,6%.

Зазначимо, що з 2017 року, одним з найбільших постачальників аграрної продукції в Україну є Польща. У 2021 р. вона експортувала намотоварів сільськогосподарського призначення на суму 883 млн. доларів, що майже на 7% більше показника 2020 року (828 млн. доларів).

Крім Польщі, вагому роль у вітчизняному обсязі імпорту відіграють: Німеччина – обсяг імпорту 586 млн. доларів; Італія - 586 млн. доларів; Туреччина - 520 млн. доларів; Франція - 351 млн. доларів; Нідерланди - 334 млн. доларів; Індонезія - 328 млн. доларів; Норвегія - 314 млн. доларів; Сполучені Штати Америки - 288 млн. доларів; Іспанія- 264 млн. доларів. Загалом на ці 10 країн 2021р. припало понад 54% всього імпорту України [7].

Як свідчить Укрінформ, у 2021 році експорт України агропродовольчої продукції склав 27,9 млрд. доларів, що на 25% більше ніж у 2020-му (22,4 млрд. доларів) [7].

Повномасштабна війна між Україною та Росією стала справжнім випробуванням для аграрних товаровиробників нашої країни. Вторгнення спричинило руйнування налагоджених роками процесів, логістичних зв'язків. Багато посівних територій анексовано, заміновано, знищено сільськогосподарську техніку та склади.

Всупереч цьому, українські аграрії продовжують виробляти сільськогосподарську продукцію, налагоджують логістику та співпрацю з зарубіжними аграрними ринками, розширюють свої виробництва на заході країни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Україна виступає активним учасником міжнародних торговельних відносин та зміцнює позиції на світовому та європейському ринках аграрної продукції.

Динаміка розвитку міжнародних торговельних відносин аграрною продукцією між Україною та країнами-членами ЄС вказує на стрімке і взаємовигідне посилення економічних відносин та взаємну привабливість продовольчого товарообміну, що підтверджує правильний вибір України щодо євроінтеграції..

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі економіки вимагає постійного і своєчасного удосконалення регулюючої ролі держави, оскільки вона пов'язана з гарантуванням продовольчої безпеки, змінами у конкуренції, проблемами продовольчого забезпечення населення світу тощо. А зростання аграрного експорту забезпечує значний стимул для нарощування обсягів виробництва, оскільки внутрішній продовольчий ринок в значній мірі обмежується низькою купівельною

спроможністю населення. Тому створення більш сприятливих умов для активізації зовнішньоекономічних торговельних відносин, повинно бути стратегічним пріоритетом держави.

Основними напрямками аграрної політики України в умовах євроінтеграції повинні стати: удосконалення механізму державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; екологізація, вирішення соціальних питань розвитку аграрного сектору економіки; розвиток сільських територій; активізація залучення зарубіжних інвестицій; формування інвестиційної привабливості вітчизняних аграрних форм господарювання тощо.

Ці процеси потребують здійснення державою додаткових заходів щодо підтримки конкурентних переваг вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників шляхом удосконалення податкової, бюджетної, кредитної, митної та цінової політики. Особливо це стосується відновлення біржової торгівлі, як головного інструмента визначення ринкових цін на сільськогосподарську і продовольчу продукцію.

Потрібно покращити ресурсне забезпечення виробничих процесів, що залежать від зростання обсягів імпорту нафтопродуктів та інших енергоносіїв, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, тварин, насіння, племінної худоби і птиці, сільськогосподарської техніки й обладнання для харчової промисловості.

Україна – країна з потужними аграрними перспективами, тому потрібно створити сприятливі умови для стрімкого розвитку аграрного сектору економіки, використавши кращий досвід розвинених країн світу. Вважаємо, що наша держава може бути економічно успішною і стати повноправним членом Європейського Союзу.

Сьогодні Україна здійснює перші кроки на шляху розвитку міжнародних торговельних відносин аграрного сектору економіки в контексті євроінтеграції. В цьому питанні є відмінності у вітчизняних та європейських ринкових умовах, їх певна специфіка. Багато питань в процесі інтеграції України до ЄС та розвитку міжнародних торговельних відносин є новими і складними, недостатньо розробленими, а тому потребують подальшого вивчення і дослідження.

Список літератури

1. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : монографія / за ред. проф. Т. О. Зінчук. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 494 с.
2. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції: монографія / авт. кол.: М. Бетлій та ін.; за ред. О. М. Бородіної. Ужгород: ІВА, 2006. 496 с.
3. Білорус О. Г., Власов В. І., Саблук П. Т. Глобалізація і продовольство: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 632 с.
4. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2021. № 8. С. 6.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2023).
6. Зінчук Т.О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки: монографія. Житомир: ДВНЗ «Державний агроекологічний університет», 2008. 384 с.
7. Кваша С. М., Файчук О. М., Файчук О. В. Європейська економічна інтеграція: навч. посіб. Київ : НУБіП, 2019. 282 с.
8. Лупенко Ю. О., Пугачов М. І., Духницький Б. В. Формування глобального і регіональних ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: монографія / за ред. Ю. О. Лупенка, М. І. Пугачова. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.
9. Музика П. М., Курляк М. Д. Продовольча безпека України в умовах європейської інтеграції. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. Гжицького*. 2013. Т. 15, № 2. С. 226–239.
10. Продовольча безпека: світові тенденції та національні особливості. URL: <http://kaf.ep.onaft.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/materials-29-09-2014.pdf> (дата звернення: 10.05.2023).

11. Пугачов М. І. Аграрний сектор економіки в умовах інституційних змін. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 12-18.
12. Пугачов М.І. Розвиток зовнішньої торгівлі агропродовольчими товарами. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 6.
13. Решитько Т.В. Проблеми інвестування та кредитування аграрних підприємств України на рівні макроекономіки: зарубіжний досвід. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6(39). С. 37-46.
14. Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/984011> (дата звернення: 10.05.2023).
15. Amos O. M. An Inquiry into Causes of Increasing Regional Inequality in the United States. *Review of Regional Studies*. 1989. Vol.19. P.1-12

References

1. Zinchuk, T.O. (Ed.). (2019). *Ahrarna polityka Yevropeyskoho Soyuzu: vyklyky ta perspektyvy [Agrarian policy of the European Union: challenges and prospects]*. Kyiv: «Tsentru uchbovoi literatury».
2. Betlii, M. et al. (2006). *Ahrarnyy sektor Ukrayiny na shlyakhu do yevrointehratsiyi [The agricultural sector of Ukraine is on the way to European integration]*. O.M. Borodina (Ed.). Borodinoi. Uzhhorod: IVA.
3. Bilorus, O.H., Vlasov, V.I., & Sabluk, P.T. (2008). *Globalizatsiya i prodovolstvo [Globalization and food]*. Kyiv: NNTs IAE [in Ukrainian].
4. Hadzalo, Ya.M., & Luzan, Yu.Ia. (2021). Rozvytok ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy v umovakh yevrointehratsiyi [Development of the agricultural sector of Ukraine's economy under European integration]. *Ekonomika APK – Ekonomika APK*, 8, 6 [in Ukrainian].
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Zinchuk, T.O. (2008) *Yevropeyska intehratsiya: problemy adaptatsiyi ahrarnoho sektora ekonomiky: monografiia [European integration: problems of adaptation of the agrarian sector of the economy: monograph]*. Zhytomyr: State University of Agroecology [in Ukrainian].
7. Kvasha, S.M., Faichuk, O.M., & Faichuk, O.V. (2019). *Yevropeyska ekonomichna intehratsiia [European economic integration]*. Kyiv: NUBiP [in Ukrainian].
8. Lupenko, Yu.O., Puhachov, M.I., Dukhnytskyi, B.V. (2015). *Formation of global and regional markets for agricultural raw materials and food*. Yu.O. Lupenko, M.I. Puhachov (Ed.). Kyiv: NNTs «IAE».
9. Muzyka P.M., & Kurlyak, M. D. (2013) *Prodovolcha bezpeka Ukrayiny v umovakh yevropejskoyi integratsiyi [Food security of Ukraine in the conditions of European integration]*. *Naukovyj visnyk Lvivskogo nacionalnogo universytetu veterynarnoyi medycyny ta biotekhnologij im. S. Gzhyczkogo – Scientific Bulletin of the Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S. Gzhitskyi, Vol. 15, 2, 226–239* [in Ukrainian].
10. *Prodovolcha bezpeka: svitovi tendenciyi ta nacionalni osoblyvosti. kaf.ep.onaft. edu.ua*. Retrieved from <http://kaf.ep.onaft. edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/materials-29-09-2014.pdf> [in Ukrainian].
11. Puhachov, M.I. (2017). *Ahrarnyy sektor ekonomiky v umovakh instytutitsiynykh zmin [Agrarian sector of economy of Ukraine in terms of institutional changes]*. *Ekonomika APK – Ekonomika APK*, 5, 12-18 [in Ukrainian].
12. Pugachov, M.I. (2019). *Rozvytok zovnishnoyi torgivli agroprodovolchymy tovaramy [Development of foreign trade in agro-food products]*. *Ekonomika APK – Ekonomika APK*, 3, 6. [in Ukrainian].
13. Reshytko, T.V. (2021). *Problemy investuvannya ta kredyuvannya ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy na rivni makroekonomiky: zarubizhnyi dosvid [Problemata de collocatione et acceptatione de inceptis agriculturae Ucrainae in gradu macroeconomico: experientia externa]*. *Tsentrlnoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky – Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences, Issue 6(39), 37-46* [in Ukrainian].
14. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu i Yevropeiskym Soiuzom [Societas foederis inter Ucrainam et Unionem Europaeam]*. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/984011> [in Ukrainian].
15. Amos, O.M. (1989). *An Inquiry into Causes of Increasing Regional Inequality in the United States. Review of Regional Studies. Vol.19, 1-12* [in English].

Tetiana Reshytko, Associate Professor, PhD in Economics
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Development of International Trade Relations of Ukraine's Agrarian Sector in the Context of European Integration

The article examines modern trends in the development of international trade relations in the agricultural sector of the Ukrainian economy as one of the determining factors in the context of European integration. Peculiarities of Ukraine's participation in agricultural export-import operations are analyzed. It was emphasized that Ukraine is currently at the initial stage of entering the world agricultural markets, domestic food exports are dominated by raw materials or products with little added value, and the export of ready-made food products has not acquired significant volumes.

It was determined that due to the agrarian sector of the economy, the food supply of the state, the national market and export potential are formed. It was noted that Ukraine's adherence to the principles and rules of conduct in international trade and other economic relations determined by international unions and organizations contributes to the development of foreign economic trade activities. There has been indicated the need to implement a number of measures to adapt the market environment, build regulatory mechanisms on harmonized institutional bases, for mutually beneficial integration of Ukraine and the EU.

It has been studied that with the beginning of the Free Trade Zone with the European Union functioning, Ukraine ensures the approximation of the domestic agricultural sector to the market conditions of management, carries out adaptation to the Common Agrarian Policy of the EU. It has been proven that the dynamics of foreign trade in agricultural products of Ukraine with EU countries indicates a rapid and mutually beneficial strengthening of economic ties, reciprocal attractiveness of trade in food products. Studies show that the agricultural sector of Ukraine has demonstrated positive dynamics in the development of international trade in agricultural and food products in recent years. Emphasis is placed on creating more favorable conditions for the activation of foreign economic trade relations, which should become a strategic priority of the state.

international trade relations, agrarian sector of the economy, export, import, European integration

Одержано (Received) 17.05.2023

Прорецензовано (Reviewed) 26.05.2023

Прийнято до друку (Approved) 29.05.2023

УДК 658.89:339.37

JEL Classification: D11, L81

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).124-130](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).124-130)

Р.С. Романчук, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

С.В. Человань, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Т.С. Романчук, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет м. Кропивницький, Україна

Оцінка інноваційного потенціалу підприємства

Стаття присвячена проблемі оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Підприємство, яке працює на конкурентному ринку, повинно займатися розвитком свого інноваційного потенціалу. Інноваційний потенціал підприємства є складною категорією, яка включає велику кількість параметрів. Невизначеність багатьох з них, відсутність чітких формулювань, зрозумілих алгоритмів розрахунків приводить до того, що оцінка інноваційного потенціалу викликає проблеми і не завжди викликає довіру. Досліджено основні показники, за якими традиційно оцінюється інноваційний потенціал підприємства.

Розглянуто методи оцінки, що використовуються при розрахунках інноваційного потенціалу. З'ясовано недоліки існуючих методик. Запропоновано власну методику, що базується на маркетингових засадах і полягає в розрахунках витрат і прибутків на одиницю продукції на кожному маркетинговому етапі. Прибуток розрахований як різниця між ціною і витратами дозволить оцінити кожен конкретну інновацію. Сума прибутків від інновацій дозволить оцінити інноваційний потенціал підприємства.

Розроблена схема оцінки інновацій на підприємстві є простою і зрозумілою, не потребує експертних оцінок, складних розрахунків. Всю інформацію можна отримати з маркетингових звітів. Перевагою методики є доступність даних, які можна отримати з маркетингових і бухгалтерських звітів.

потенціал, інновація, підприємство, розрахунок, методика, показник